

Arkeologisk förundersökning

Helgabo-gravfältet

- efterundersökning av skadat gravfält RAÄ 36

*Mulserýds socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

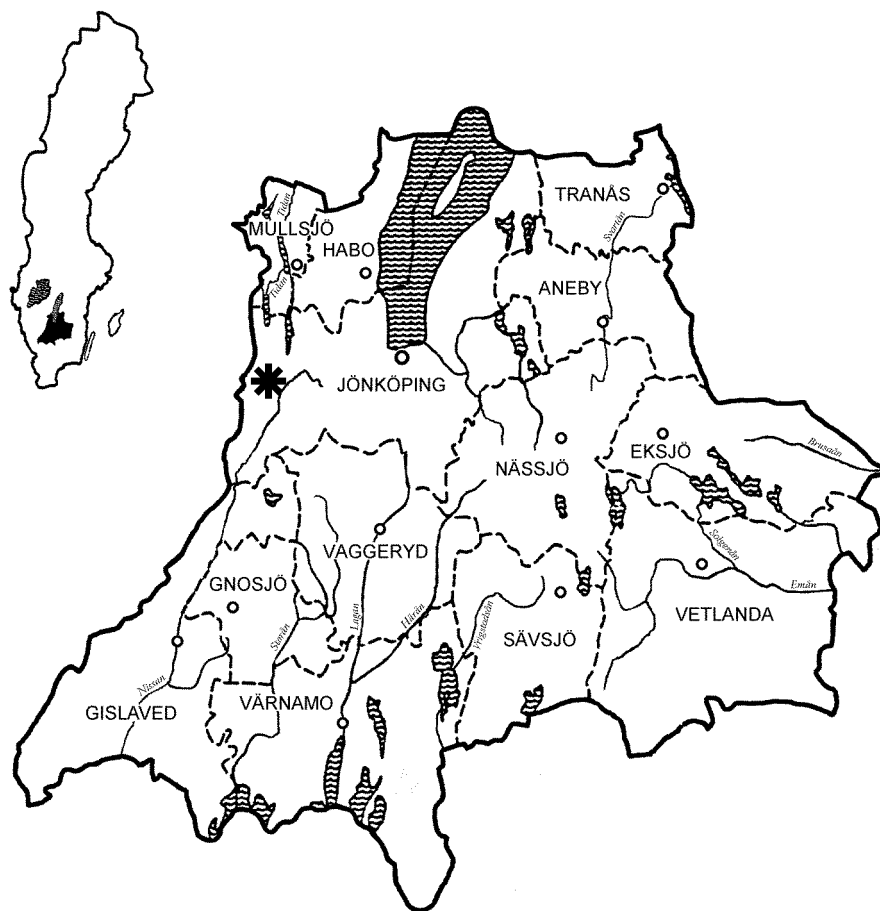

Arkeologisk förundersökning

Helgabo-gravfältet

– efterundersökning av skadat gravfält

*Mulseryds socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport, foto och ritningar: Ann-Marie Nordman
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryckning och distribution: Marita Tidblom
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

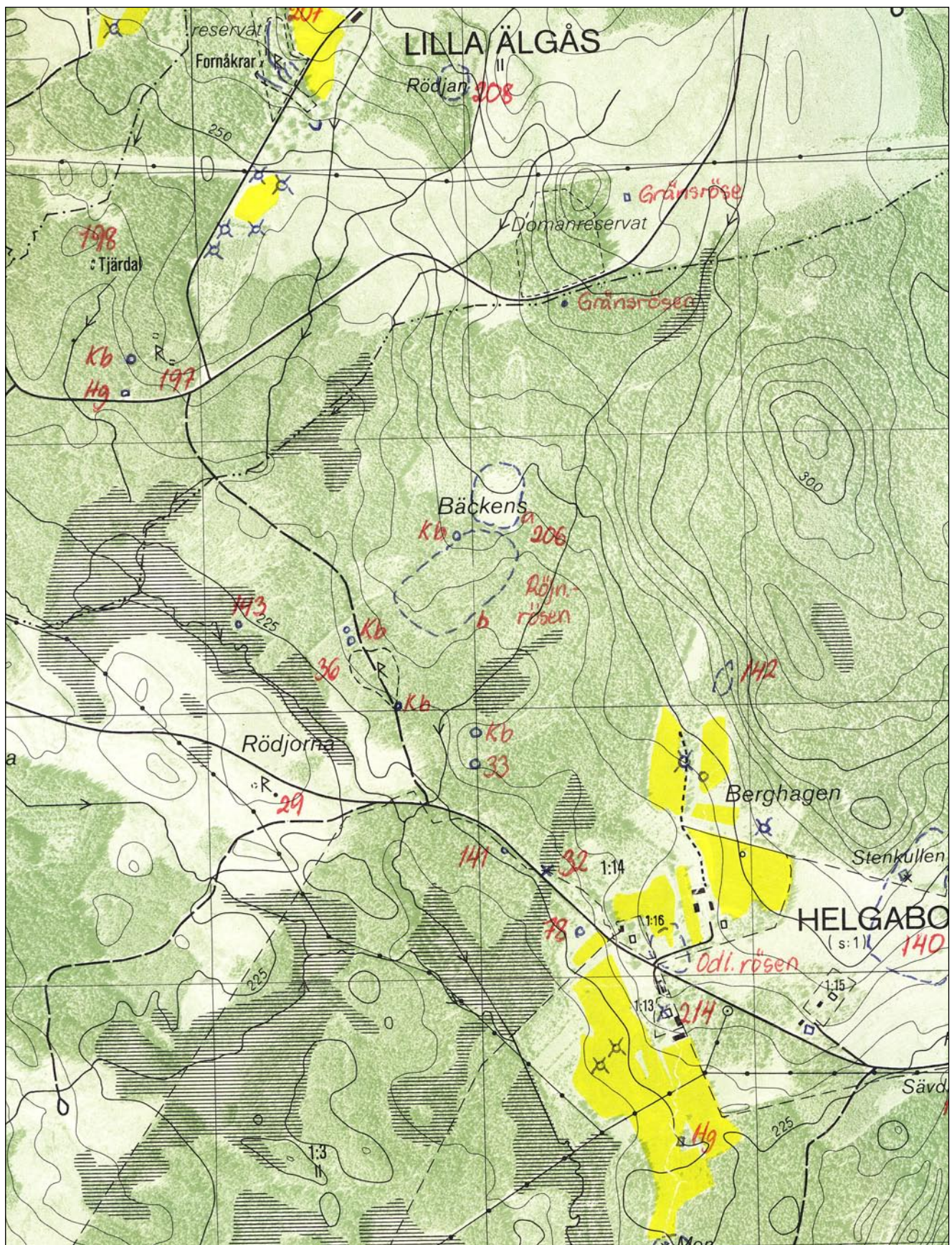
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2005

Innehåll

Inledning.....	5
Topografi.....	5
Fornlämningsmiljön	6
Gravfältet, fornlämning 36	6
Skadorna	6
Målsättning och metod	7
Resultat.....	7
Arbetets gång	7
Gravfältet från norr till söder.....	8
Anläggningarna 1, 2 och 3, domarringar.....	8
Anläggning 5, treudd.....	8
Anläggningarna 14 och 15, möjliga gravar	9
Anläggning 6, rund stensättning.....	9
Anläggning 7, kvadratisk stensättning.....	10
Anläggning 8, kvadratisk stensättning.....	11
Skyddsåtgärder	11
Sammanfattning.....	12
Administrativa uppgifter.....	13
Referenser.....	14
Figurförteckning.....	14

Bilagor

- Bilaga 1. Gravfältet före undersökning
- Bilaga 2. Gravfältet efter undersökning
- Bilaga 3. Besiktningsprotokoll

FIGUR 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad Helgabo 7D 0g. Skala 1:10 000.

Inledning

Under april-maj 2005 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning inom ett järnåldersgravfält, fornlämning 36 i Mulseryds socken. Anledningen till förundersökningen var skador åsamkade i samband med förbättringsåtgärder av skogsvägen som löper genom gravfältet.

AssiDomän (numera Sveaskog AB) anmälde den 29 november 2001 till länsstyrelsen att fornlämning 36 hade skadats av deras entreprenör. Entreprenören hade fått i uppgift att bredda och förbättra den gamla vägen med syftet att underlätta timmertransporterna. Entreprenören hade informerats på plats att ingen breddning fick ske genom gravfältet. Schaktningen genomfördes utan vare sig samråd med eller tillstånd från länsstyrelsen. En besiktning genomfördes den 13 december 2001 tillsammans med representanter från länsstyrelsen och Sveaskog. Länsstyrelsen gav sedermera länsmuseet i uppdrag att kartera och beskriva de synliga skadorna. Denna kartering gjordes i slutet av maj 2002 (se rapport bilaga 3). I karteringsrapporten föreslog länsmuseet att en efterundersökning görs där dumpmassorna skulle avlägsnas och skadorna dokumenteras. Ärendet polisanmälades av länsstyrelsen och polismyndigheten i Jönköpings län genomförde en förundersökning. Tyvärr ansåg åklagarmyndigheten att brott ej kunde styrkas och åtalet lades ned.

På grund av juridiska förvecklingar kunde efterundersökningen inte göras förrän våren 2005. Vid det laget hade även stormen Gudrun (den 8 jan 2005) förvärrat situationen något. Ett antal rotvältor hade tillkommit inom gravfältsområdet.

Ansvarig för förundersökningen samt rapport var antikvarie Ann-Marie Nordman. I förundersökningen deltog även amanuens Anna Ödeen samt praktikant Pierre Petersson. Kostnadsansvarig var Sveaskog AB.

Topografi

Mulseryds socken är belägen i västligaste delen av Mo härad vid gränsen mot Västergötland. Landskapet domineras av barrskog och våtmarker med insprängda byar och gårdar med vidhängande åkrar. Höjdskillnaderna är markanta och landskapet präglas av dalgångar, där mossmarkerna breder sig, och höga skogsbevuxna backar.

Geologin i området domineras av isälvsavlagringar och moränmark med inslag av urberg. Bergrunden utgörs av gnejs med insprängda fältspat och kvarts. Jordmånen utgörs främst av mossand.

Gravfältet, fornlämning 36, ligger på en plåtå på östra sidan av en nordväst-sydöst-löpande dalgång. Nedanför gravfältet finns en mindre mosse.

Fig 2. Treudden A5 fotograferad i oktober 2001. Det har redan börjat växa gräs på dumphögarna och det är svårt att se vad som är pålagda massor och vad som är ursprunglig markyta. Från norr.

Fig 3. Stensättningen A7 fotograferad efter avverkning. Lägg märke till hjulspåren tvärs över graven. Från nordväst

Fornlämningsmiljön

Fornlämningsmiljön i Mulseryds socken präglas av äldre järnåldersgravar och gravfält - domarringar, stenkretsar och stensättningar. Dessutom finns flertalet områden med fossil åker där de äldsta mycket väl kan tänkas sträcka sig till äldre järnålder och till och med bronsålder.

I närmiljön för fornlämning 36 finns domarringar (nr 29 på kartan fig 4), rösen (nr 78), stensättningar (nr 197) och inte minst fossil åker (nr 33, 206). Både gravarna och den fossila åkern ligger på platåer i dalgångens sluttningar.

Gravfältet, fornlämning 36

Enligt Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (inventeringen genomförd 1985) består fornlämning 36 av ett gravfält med ca 20 gravar inom ett cirka 120 x 70 meter (SV-NO) stort område. Dessa är: fyra runda stensättningar, en treudd, tre firsidiga stensättningar, sju domarringar samt minst fem resta stenar och klumpstenar. En äldre väg löper igenom gravfältet i SV-NO-riktning. Tolv anläggningar ligger väster om vägen och åtta öster om den. Gravfältet ligger på en platå i skogsmark (numera kalhuggen). I fornminnesregistret framgår inte de olika anläggningarnas inbördes läge. Inte heller finns några gravfältskartor eller fotografier från tiden före 2001.

Vid skadekartering observerades endast tretton anläggningar, mot tjugoregistrerade. Skogen stod fortfarande mycket tät på gravfältet vilket försvårade karterningen avsevärt (figur 2). Men även efter avverkning lyckades vi inte hitta mer än två-tre anläggningar till. Däremot påträffades en firsidig stenkrets (A9) vilken inte omnämns i registret.

Skadorna

På båda sidor av skogsvägen hade nya diken grävts. Dessa var 1-1,5 meter breda och 0,1 meter djupa. Massorna från diken hade lagts i dumphögar vid sidan av vägen. Flertalet av dessa dumphögar övertäckte gravar (bilaga 1). Tydligast var detta dels vid treudden i nordväst (A5) samt vid två stensättningar i södra delen av gravfältet (A7 och A8). En dumphög låg delvis inom en domarring i nordväst (A2). Dessutom misstänkte vi att någon eller några gravar kunde ligga helt övertäckta av dumphögarna. Bland annat under en dumphög cirka 20 meter norr om A7. Stenmaterialet i dumphögen var något större och jämnare i storlek jämfört med andra dumphögar. Söder om treudden, A5, och fram till stensättningen, A6, fanns också ett område med mycket sten i dumphögen samt i den framrensade dikesslätten. Detta behövde förstås inte tyda på en anläggning eftersom marken överlag var mycket stenrik.

Förutom ovannämnda skador uppkom ytterligare skador efter den första skadeinventeringen och fram till våren 2005. Dessa bestod dels av skador uppkomna i samband med avverkningen av skogen då en stor och tung maskin har framförts inom gravfältsområdet. Djupa hjulspår konstaterades inom anläggningarna A1, A2, A5, A7, A8, A11 samt A12 (figur 3). På stensättningarna har trycket från maskinen gjort att stenar i fyllningen har tryckts neråt och åt sidorna. På stensättningen A7 har den sydöstra hörnstenen blivit rubbad ur läge. Inom domarringarna A1 och A2 har maskinen lämnat tydliga, breda hjulspår efter sig.

Ytterligare skador åsamkades av stormen Gudrun den 8 - 9 januari 2005. Ett antal träd inom gravfältet blåstes ner. Två av dessa stod på gravar, på A7 respektive A8 (figur 4). Runt A10 hade tre träd blåst ner.

Fig 4. Rotvälta i kanten av stensättningen A8. Ett spår av Gudruns härjningar.

Målsättning och metod

Förundersökningens målsättning var att försöka fastställa skadornas omfattning samt avgöra eventuella behov av fortsatta arkeologiska åtgärder för att återställa de skadade gravanläggningarna.

Alla jordmassorna som bedömdes vara sekundärt påförda på synliga anläggningar avlägsnades med hjälp av traktorgrävare. Vissa massor på synliga gravar sållades med syftet att leta efter möjliga gravfyllningar. Även flertalet dumphögar som inte övertäckte några gravar avlägsnades. Några mindre dumphögar i gravfältets norra del lämnades kvar eftersom de var så pass flacka att de inte skulle synas efter några år.

Jordmassorna som avlägsnades lades i en svacka väster om skogsvägen ca 30 meter söder om gravfältet.

Resultat

Arbetets gång

Med hjälp av traktorgrävare avlägsnades merparten av dumphögarna inom gravfältet. Jordmassorna flyttades till ett område väster om skogsvägen ca 30 meter söder om gravfältet. Efter avbanning handrensades ytorna under dumphögarna med gardahacka och skärslev. Där vi misstänkte att gravfyllningar kunde finnas sållade vi jorden. Detta skedde framförallt vid anläggningarna A5 (treudd) och A7 (kvardratisk stensättning) samt i området mellan A5 och A6. Eftersom flera år hade gått sedan schaktningen var dumphögarna väl tillplattade och många gånger var det nästan omöjligt att se vilka stenar som var dumpade och vilka som låg i ursprungligt läge. Lättare var att se vilka jordmassor som var dumpade eftersom den ursprungliga markytan i form av lingon/blåbärsris var lätt att identifiera - om den inte var skadad.

Fig 5. En av stenarna i domarringen A2. Stenen har troligen välts omkull och täckts med dumpmassor. Från öst.

Gravfältet från norr till söder

Anläggningarna 1, 2 och 3, domarringar

Vid domarringarna fanns endast mindre dumphögar och inga inom stenkretsarna. Däremot är det oklart om någon sten har schaktats bort från A2 som låg närmast vägen. En mycket stor sten i sydöstra delen av A2 kan ha rubbats eller till och med omkullvärts vid schaktningen (figur 5). Den var delvis täckt av dumpmassorna. Vid rensning runt den fick man intrycket att den inte låg i ursprungligt läge. Bland annat fanns en luftficka under dess västra del där lingonriset hade växt tidigare, men var nu helt utan gröna blad.

På andra sidan vägen, sett från domarringarna, fanns en dumphög som mätte 16 x 5 meter (NV-SÖ) och som mest var 0,30 meter hög. De centrala delarna av denna hög schaktades bort med syftet att kontrollera om någon anläggning kunde finnas under den. Inga spår av gravar framkom varför resten av högen, som var flackare (max 0,1 meter hög), fick ligga kvar.

Anläggning 5, treudd

Treudden var ca 11 meter i sida och 0,6 meter hög, slarvigt uppbyggt, alternativt kraftigt omplockad. I mitten fanns en grop i vilken låg en stor sten (1,9 x 0,8 x 0,4 meter stor)

Treuddens östra del var övertäckt av dumpmassor. Dessa sträckte sig som mest 5 meter in från väggkant och var 0,1-0,4 meter tjocka.

Fig 6. Treudden A5 håller på att rensas fram. Den flyttade ändstenen syns i förgrunden. Från söder.

Efter rensning var det uppenbart att treuddens nordöstra spets hade schaktats bort. Enligt inventeringen fanns den nordöstra ändstenen in situ 1985. Nu var den nordöstra armen delvis bortriven och stenar i gravens inre packning var blottade. Dumpmassorna på treuddens östra sida innehöll flera större stenar, samt en riktigt stor sten (över 1 meter i diameter) som hade lagts upp och ner. Denna sten tros vara den försvunna ändstenen, måttangivelserna från inventeringen 1985 stämmer väl överens med den. Intill ändstenen framkom vid rensning en stensamling (0,2-0,5 meter stora). Även dessa stenar kommer troligtvis från treudden, men har samlats vid en tidigare rivning av den nordöstra armen. Enligt lokalbefolkningen bredades vägen för första gången redan på 1950-talet då den var en viktig färdväg. Vid det tillfället har man uppenbarligen rivit en del mindre stenar i gravens nordöstra arm. Dessa har då hamnat i en liten hög som låg under den recenta dumphögen. Man har dock inte lyckats flytta undan den stora ändstenen utan den har troligen bara skjutits in mot vägkanten. Vid den senaste schaktningen har man därmed fortsatt att riva uppskattningsvis ytterligare 1-1,5 meter av den nordöstra armen och flyttat undan den stora ändstenen.

Vid sällning av delar av dumphögen framkom inga fynd. Detta är inte anmärkningsvärt med tanke på att massorna kommer från ytterspetsen av treudden.

Anläggningarna 14 och 15, möjliga gravar

Schaktkanten söder om A5 innehöll mycket stenar varför delar av dumpmassorna i detta området sällades och schaktkanten handrensades och två profilritningar upprättades. Schaktkanten delades i två möjliga anläggningar A14 och A15. A15, som låg närmare A5, bestod av 0,1-0,3 meter stora stenar längs en 4,5 meter långt avsnitt av vägkanten. Dessa bildade ingen enhetlig stenpackning, inte heller kunde man lokalisera någon avgränsning åt väst. Troligtvis handlar det om naturligt förekommande stenar. Inga fynd framkom vid sällning.

Söder om A15 låg A14 som bestod av 0,1 - 0,4 meter stora stenar längs en sträcka av knappt 3 meter. Denna gav mera intryck av riktig stenpackning jämfört med A15. Stenarna var genomsnittligt större än i denna och man kunde med hjälp av geologspjut avgränsa stenpackningen åt väst (figur 7). Uppskattningsvis återstår endast cirka 25% av den ursprungliga gravanläggningen som antas ha bestått av en rund stensättning, cirka 4 meter i diameter. Själva begravningen torde ha legat inom nuvarande vägområde. Inga fynd framkom vid sällning.

Anläggning 6, rund stensättning

Anläggningen som var cirka 4 meter i diameter, var belägen 3,5 meter väster om vägkant. Dess östligaste del var täckt av dumpmassor. En stor flat stenhäll (1,5 x 0,8 x 0,25 meter stor) hade lagts överst på

Fig 7. Resterna av den möjliga stensättningen A14. Från öst.

dumphögen. Dumpmassorna hade inte skadat anläggningen. Ytan rensades för hand och stenhällen flyttades bort från anläggningen och lades nära vägen.

Stenhällen bör ha ingått i en gravmarkering, men ingen sådan sten finns beskriven i fornminnesregistret. Troligt är att den har ramlat omkull eller borttagits i ett tidigt skede och torven har övertäckt den. Om så är fallet kan det ha funnits ytterligare en grav i denna del av gravfältet.

Anläggning 7, kvadratisk stensättning

Anläggningen som var cirka 7 meter i sida med markerade hörnstenar var täckt med dumpmassor till 80%. Båda synliga hörnstenarna i nordöst respektive sydöst hade fallit omkull sen tidigare. Man kunde redan innan rensning ana att den nordöstra hörnstenen var bortschaktad.

Borttagning av dumpmassor på anläggningen var besvärligt. Det var stundtals omöjligt att kunna urskilja påförda massor eller ste-

Fig 8. Stensättningen A7. Dumpmassorna har rensats undan, varvid stenpackningen har blottlagts. I bakgrunden syns den tillbakatryckta rotvältan.

nar från sådana som inte hade lagts dit vid vägbreddningen. Efter rensning framträdde en stensättning vars nordvästra hörn saknades, vägslänten gick diagonalt över denna del av graven (bilaga 2, figur 8). Den sydvästra hörnstenen rubbades något ur läge i samband med vår schaktning. Det är oklar om den hade rubbats tidigare.

Mitt i anläggningen fanns en plundringsgrop, 1,5 x 1,2 meter stor och 0,3 - 0,4 meter djup. I och runt plundringsgropen var det mycket svårt att avgöra vilka stenar som hade lagts dit under de senaste åren och vilka som hamnat där i samband med plundringen. När vi var osäkra lämnade vi stenarna kvar.

I gravens nordöstra hörn hade ett träd blåst ner under stormen. En rotvältan på 1,2 meter i diameter hade vräcks upp och därmed hade en 0,4 meter djup grop bildats. I rotvältan hängde ett femtontal stenar. Inga spår av gravsättning eller fynd konstaterades vare sig i gropen eller rotvältan. Gropen rensades från lös jord varefter

Fig 9. Stensättningen A8. Dumpmassorna har rensats undan och kantkedjan mot vägen har blivit synlig. I vänstra bildkanten syns den tillbakatryckta rotvältan (jämför fig 4). Från sydväst.

rotvältan trycktes tillbaka med hjälp av grävmaskin (se figur 8).

Anläggning 8, kvadratisk stensättning

Anläggningen, som var ca 10 meter i sida och 0,5 meter hög, var till ca 50% täckt av dumpmassor. Det var oklart om vägbreddningen hade skadat den. Vid den första inventeringen 2002 registrerades anläggningen som varande rund, men nu när skogen var avverkad såg man att den i själva verket var kvadratisk med tydlig kant mot öst och hörnstenarna i nordöst och sydöst bevarade. Även dessa hörnstenar hade fallit omkull sen tidigare.

Efter rensning kunde man se att nordvästra hörnet av anläggningen var skadat. Hörnstenen samt minst en kantsten saknades. Längs den västra kanten framträdde kantstenarna vid rensning (figur 9). Nära nordvästra hörnet fanns en rotvälta (ca 1 meter i diameter) som hade rubbat minst tre kantstenar ur läge. Även denna rotvälta trycktes tillbaka med hjälp av grävmaskin.

Mellan A8 och A7 låg en stor sten som hade hamnat där i samband med vägbreddningen. Stenen var 1 x 0,7 x 0,7 meter stor och låg på sidan i en svacka mellan gravarna. Det är rimligt att anta att denna sten är själva hörnstenen. Den fick ligga kvar eftersom vi bedömde att flyttning av den troligtvis skulle skada anläggningen ytterligare.

Skyddsåtgärder

Rotvältor som direkt berörde gravanläggningar trycktes tillbaka efter översiktlig rensning av rotvältan och hålet den hade skapat. Detta gjordes vid anläggningarna 7, 8 samt 10.

Jordmassorna som handrensades från gravarna lades i vägskärningarna (se figur 10 och bilaga 2). Detta gjordes med hjälp av grävmaskin. Två stenar som hade flyttats vid vägbreddningen flyttades än en gång. Den stora stenen intill A5 som förmodas vara den nordöstra ändstenen ställdes tillbaka i änden av det som fanns kvar

av den nordöstra armen. Ytterligare 7 - 8 mindre stenar ställdes mellan ändstenen och graven. Den stora flata hällen som hade legat på stensättningen, A6, lades närmare vägen (se bilaga 2).

Fig 10. Återställd vägkant förbi domarringen A2. I bakgrunden syns treudden A5. Från norr.

Tanken var även att lägga tillbaka en del av jordmassorna på gravarna. Detta gjordes dock inte eftersom massorna innehöll så mycket sand att den naturliga skogsväxtligheten skulle få svårt att få fäste. Vi tycker att det är bättre om lingonriset och mossan själva får växa över gravarna. Påförda massor av fel sort skulle troligen bara börja växa ogräs vilket skulle se konstigt ut i den moss- och lingonrisdominerande miljön.

Sammanfattning

Under några veckor i april - maj 2005 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning och partiell återställning av ett järnålders gravfält, RAÄ 36, i Mulseryds socken, Jönköpings kommun. Anledningen till förundersökningen var att gravfältet hade skadats i samband med att skogsvägen som löper genom gravfältet breddades 2001.

Tre säkra gravar hade skadats av vägbreddningen - en treudd och två kvadratiska stensättningar. Dessutom hade en trolig grav, en rund stensättning, schaktats bort nästan helt. De påförda dumpmassorna avlägsnades, skadorna dokumenterades och längs vägkanten lades jord som skydd för gravarna.

Fig 11. Återställning av treudden, A5. Ändstenen har lagts på plats.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:431-8916-04
 Jönköpings läns museums dnr:247/03
 Beställare:Sveaskog AB
 Rapportansvarig:Ann-Marie Nordman
 Fältansvarig:Ann-Marie Nordman
 Fältpersonal:Anna Ödén, Pierre Petersson
 Teknisk inmätning:Ingvar Røjder
 Fältarbetstid:05-04-21–05-05-11
 Län:Jönköpings län
 Kommun:Jönköpings kommun
 Socken:Mulserys socken
 Fastighetsbeteckning:Helgabo 1:10
 Belägenhet:Ekonomiska kartan 7D 0g
 Koordinater:X6402070 Y1380820
 Undersökningsyta:ca 1000 m²
 Fornlämningsnummer:36
 Fornlämningstyp:Gravfält
 Tidsperiod:Järnålder
 Negativ nr, sv/v:05/3:306-336
 Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister över Mulseryds socken.
Jönköpings läns museums arkiv.

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad Helgabo 7D 0g. Skala 1:10 000.

Figur 2. Treudden A5 fotograferad i oktober 2001. Det har redan börjat växa gräs på dumphögarna och det är svårt att se vad som är pålagda massor och vad är ursprunglig markyta. Från norr.

Figur 3. Stensättningen A7 fotograferad efter avverkning. Lägg märke till hjulspåren tvärs över graven. Från nordväst.

Figur 4. Rotvälta i kanten av stensättningen A8. Ett spår av Gudruns härjningar.

Figur 5. En av stenarna i domarringen A2. Stenen har troligen välts omkull och täckts med dumpmassor. Från öst.

Figur 6. Treudden A5 håller på att rensas fram. Den flyttade ändstenen syns i förgrunden. Från söder.

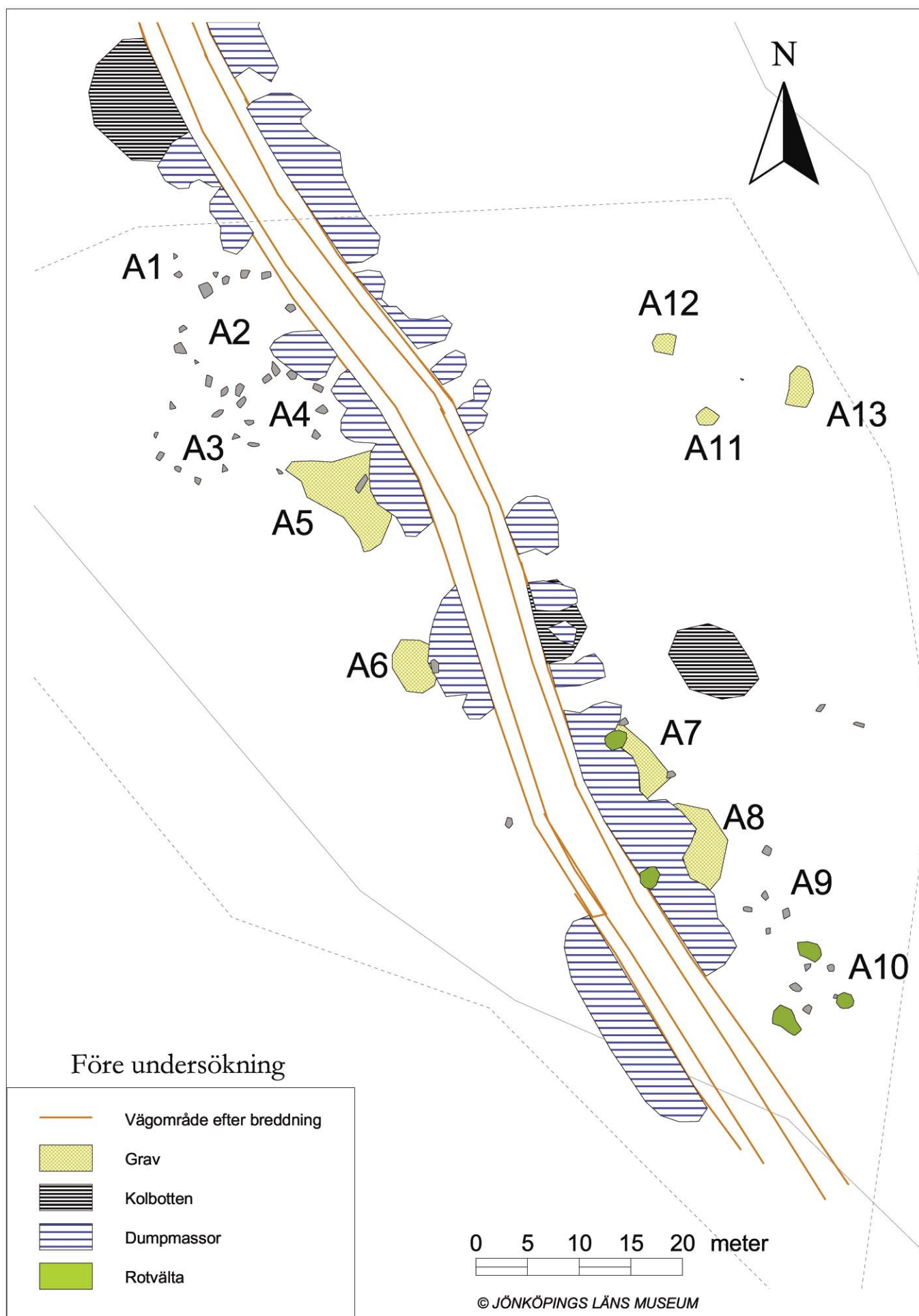
Figur 7. Resterna av den möjliga stensättningen A14.

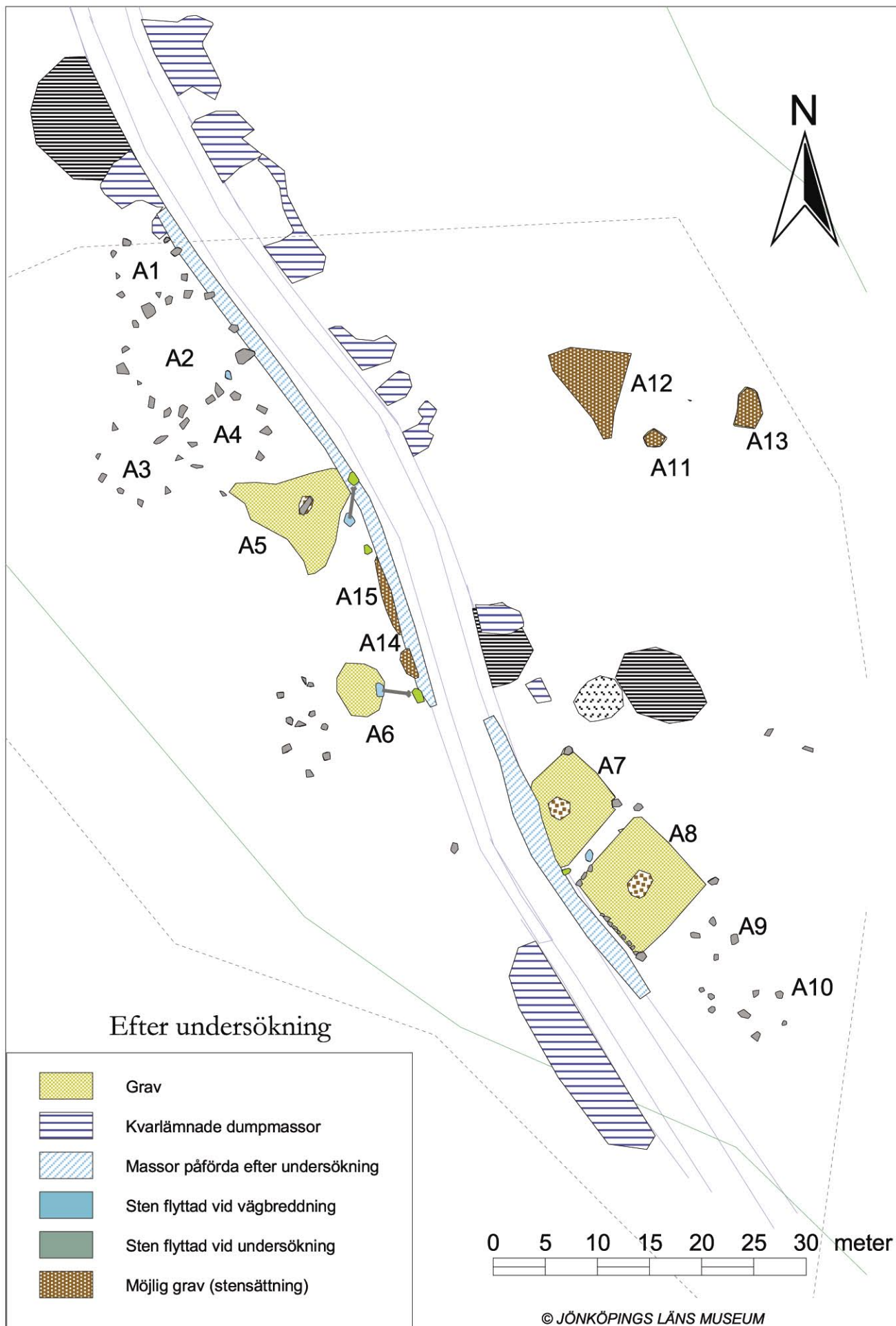
Figur 8. Stensättningen A7. Dumpmassorna har rensats undan, varvid stenpackningen har blottlagts. I bakgrunden syns den tillbakatryckta rotvältan. Från söder.

Figur 9. Stensättningen A8. Dumpmassorna har rensats undan och kantkedjan mot vägen har blivit synlig. I vänstra bildkanten syns den tillbakatryckta rotvältan (jämför fig 4). Från sydväst.

Figur 10. Återställd vägkant förbi domarringen A2. I bakgrunden syns treudden A5. Från norr.

Figur 11. Återställning av treudden A5. Ändstenen har lagts på plats.

KULTURMILJÖ

Dnr 564/01

Länsstyrelsen
Kulturmiljöenheten

RAPPORT

Skadat järnåldersgravfält på fastigheten Helgabo 1:10, fornlämning 36 i Mulseryds socken, Jönköpings kommun

AssiDomän har den 28 november 2001 till länsstyrelsen anmält att rubricerad fornlämning har blivit skadat i samband med förbättringsåtgärder (dikesgrävning) av befintlig skogsväg som löper genom gravfältet. Platsen har besiktigats av länsmuseum tillsammans med länsstyrelsen och markägaren (se Jönköpings läns museums besiktningsrapport dat 2001-12-20). Efter besiktning beslöt länsstyrelsen att en kartering av skadorna samt åtgärdsförslag skall göras av länsmuseum.

FORNLÄMNING 36

Fornlämningen består av ca 20 gravar inom ett ca 120 x 70 m (SV-NO) stort område. Dessa är enligt Riksantikvarieämbetets fornminnesregister: fyra runda stensättningar, en treudd, tre fyrsidiga stensättningar, sju domarringar samt minst fem resta stenar och klumpstenar. En äldre skogsväg löper genom gravfältet (SV-NO). Tolv anläggningar ligger väster om vägen och åtta öster om vägen.

I fornminnesregistret framgår inte de olika anläggningarnas inbördes läge inom gravfältet, vilket har medfört att det har varit svårt att identifiera alla registrerade anläggningar vid karteringen. Att inga gravfältskartor eller fotografier finns från tiden före skadornas tillkomst försvårar återställningsarbetet. Det är t ex högst osäkert hur många gravar som har täckts helt av dumpmassorna, och har därför inte observerats ännu.

KARTERINGEN

Karteringen genomfördes 28-31 maj 2002. Alla synliga anläggningar, dumphögar samt vägbanan och diken karterades. Tätt skog försvårade karteringen framförallt i gravfältets norra del. I den södra delen var skogen glesare men gräset växte högt vilket försvårade lokaliseringen av anläggningar.

Minst fyra domarringar finns i den norra delen av gravfältet (anl nr 1-4, bilaga 1). Domarringarna går delvis in i varandra. I direkt anslutning och SV om den sydligaste domarringen finns treudden (anl 5). 12 m SV om treudden finns en rund stensättning (anl 6). I området väster om treudden observerades 3 - 4 resta stenar/klumpstenar vilka inte kunde mätas in på grund av tät växtlighet. 14 meter SV om stensättningen finns en klumpsten. Inga andra anläggningar identifierades väster om skogsvägen. På vägens östra sida, ca 12 m SÖ om klumpstenen finns en fyrsidig stensättning (anl 7). 2 meter SV om stenkretsen finns en rund stensättning (anl 8). 2 meter söder om anl 8 finns en klumpsten. Ca 8 meter SV om anl 8 finns en fyrsidig stenkrets (anl 9). Sju meter SV om anl 9 finns en domarring (anl 10). I gravfältets nordvästra del finns tre möjliga runda stensättningar (anl 11-13). Den största av dessa, anl 13, är oregelbunden både i plan och profil, varför den bör betraktas som mycket osäker. Två klumpstenar finns ca 15 meter öster om anl 7.

De nygrävda diken är ca 1,5 m breda. Vid flertalet platser verkar gravfyllning ha grävts upp och lagts ovanpå graven. Det är oklart hur många gravar som finns under dumpmassorna.

ANLÄGGNINGSLISTA

Anl 1

Domarring, rest av, ca 5 m i diameter. Bestående av 3 eller 4 stenar i en halvcirkel. Schaktmassor täcker den östra delen av domarringen. Eventuellt finns någon sten under massorna.

Anl 2

Domarring, ca 12 m i diameter. Bestående av ca 10 stenar. I den sydöstra delen av anläggningen finns dumpmassor.

Anl 3

Domarring, ca 7 m i diameter. Bestående av ca 8 stenar. Ingen åverkan.

Anl 4

Domarring, ca 8 m i diameter. Bestående av ca 7 stenar. Ingen åverkan.

Anl 5

Treudd, ca 10 m i sida. Har skadats kraftigt av schaktningarna. Den nordöstra spetsen är bortgrävd. Enligt fornminnesregistret fanns en ändsten i nordöst. Ingen sådan sten kunde lokaliseras vid karteringen. Däremot finns några relativt stora stenar i schaktmassorna som täcker ungefär halva treudden. Någon av dessa stenar kan ha utgjort den ursprungliga ändstenen.

Anl 6

Rund stensättning, ca 5 m i diameter. Den östra halvan av stensättningen täcks av schaktmassor. Det är oklart hur stor del av stensättningen som eventuellt är skadad under massorna.

Anl 7

Fyrsidig stensättning med hörnstenar, 7 meter i sida. 2/3 av anläggningen är täckt med schaktmassor. Det är oklart hur stor del av anläggningen som eventuellt har skadats.

Anl 8

Rund stensättning, ca 8 meter i diameter. Mer än hälften av anläggningen täcks av schaktmassor. Det är troligt att den västra delen av anläggningen har schaktats bort.

Anl 9

Fyrsidig stenkrets, 2 meter i sida. Ingen åverkan.

Anl 10

Domarring, ca 4 meter i diameter. Bestående av fem resta stenar/klumpstenar. Ingen åverkan.

Anl 11

Rund stensättning, ca 2 m i diameter. Ingen åverkan.

Anl 12

Rund stensättning, ca 3 m i diameter. Ingen åverkan.

Anl 13

Oregelbunden stensamling, 5 x 3 m. Osäker grav. Ingen åverkan.

Dessutom karterades fyra resta stenar/klumpstenar, en väster om skogsvägen och tre öster om skogsvägen. Inga av dessa har blivit skadade.

En möjlig grav finns under jordmassorna öster om vägen ca 20 m norr om anl 7. Mängden sten i jordmassorna är större än i omgivande massorna.

Enligt fornminnesregistret var en av stensättningarna lätt skuren av vägen. Troligtvis avses anl 7 eller 8 eller den ovannämnda möjliga graven.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Länsmuseet föreslår att alla schaktmassor avlägsnas från gravfältsområdet. Ett urval av massor i anslutning till skadade anläggningar sållas eller hackas igenom i syfte att utröna huruvida gravfyllningar eller fynd kan finnas i massorna. Gravarna friläggs från påförda jordmassor. Först därefter kan man göra en återställningsplan där man bestämmer vilka gravar som ska återställas/restaureras respektive grävas ut.

Jönköping den 27 juni 2002

Ann-Marie Nordman
antikvarie

Arkeologisk rapport 2005:26
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM